

PSICOLOGIA DEL PENSAMENT I DEL LLENGUATGE

26927

Data de l'última revisió modificada del programa: 27/07/09

Departament de Psicologia Bàsica, Evolutiva i de l'Educació
Unitat de Psicologia Bàsica

Professors Teoria i Pràctiques: O. Soler Vilageliu, J. Fernández Castro, M. Pintanel Bassets, A. Chamarro Lusaar i M. Aparici Aznar.

OBJECTIUS GENERALS DE L'ASSIGNATURA

Aquesta assignatura té com objectiu introduir l'alumne a l'estudi del pensament i del llenguatge des d'una vessant cognitiva. S'analitzaran les característiques de les tasques cognitives de classificació i estructuració de la informació, del raonament, de la presa de decisions i de la resolució de problemes. D'altra banda, s'explicaran els processos cognitius que estan implicats en l'ús del llenguatge en les seves diferents vessants (percepció, comprensió, producció) així com en les seves diferents funcions (comunicació i representació).

L'alumne aprendrà a:

- Identificar conceptes lògics i probabilístics.
- Descriure el procés de formació i identificació de conceptes i categories.
- Diferenciar entre codis concrets i abstractes per representar el coneixement.
- Identificar i valorar les propietats de les imatges mentals
- Definir, identificar i distingir el raonament deductiu i el raonament inductiu.
- Identificar les fonts d'errors en el raonament deductiu.
- Identificar els esbiaixos produïts en el raonament inductiu.
- Descriure i aplicar els heurístics de càlcul de probabilitats.
- Analitzar els processos de presa de decisions i resolució de problemes.
- Resoldre problemes quotidians en grup
- Assenyalar les característiques i funcions del llenguatge humà
- Descriure i diferenciar les principals propostes teòriques sobre la relació del llenguatge amb la resta de capacitats cognitives
- Descriure la metodologia empírica emprada en els estudis de psicologia del llenguatge
- Identificar i valorar els diferents tipus de models teòrics existents en psicologia del llenguatge
- Identificar i diferenciar els diferents components del llenguatge
- Identificar i caracteritzar les diferents fases del processament del llenguatge
- Descriure els diferents tipus de representacions mentals que intervenen en la comprensió i en la producció del llenguatge
- Identificar i relacionar els diferents tipus d'informació que intervenen en la comprensió i la generació del discurs

TEMARI

1.-Conceptes i categories

Estudi de l'organització més bàsica del coneixement a partir d'unitats de pensament: els conceptes i les categories.

2.- Esquemes i imatges

Identificació de les característiques de l'organització del coneixement en esquemes i descripció de les propietats de les imatges.

3.- Raonament deductiu

Anàlisi dels processos productius del pensament. Les diferències entre el raonament lògic i el raonament humà. Identificació de les principals fonts d'error sistemàtics en el raonament humà. Estudis dels Models Mentals com teoria explicativa del raonament humà.

4.- Raonament inductiu

Estudiar el raonament inductiu i d'altres formes de raonament quotidià. Anàlisi de la predicció inductiva. Descripció dels esbiaixos en el raonament probabilístics. Estudi dels heurístics com model explicatiu del raonament inductiu.

5.- Resolució de problemes i presa de decisions

Anàlisi i descripció dels processos de resolució de problemes i presa de decisions. Constatar la diversitat de formes de pensar: aplicació a problemes lògics i quotidians.

6.- Caracterització del llenguatge i del seu processament des de la psicologia cognitiva

Definicions de llenguatge humà. Funcions i trets principals del llenguatge humà. La psicologia del llenguatge: origen, evolució i models teòrics. El processament del llenguatge: fases.

7.- El problema de l'especificitat de domini.

Relacions entre llenguatge i pensament. Innatisme versus aprenentatge. Especificitat humana del llenguatge.

8.- Percepció del llenguatge

Percepció de la parla: el senyal de la parla; categorització i segmentació; models de percepció de la parla.

El lèxic mental: caracterització del lèxic mental; reconeixement de paraules; models d'accés al lèxic.

El processador sintàctic: tasques del processador sintàctic, estratègies d'anàlisi sintàctica; resolució de l'ambigüitat sintàctica.

9.- Comunicar i entendre: aspectes de pragmàtica i comprensió del discurs

El llenguatge com a interacció: la conversa. Actes de parla: tipus i taxonomia. La referència: deixis i anàfora.

Elements per a la comprensió del discurs. Estructura del discurs: Coherència i cohesió. Inferències. Models de processament del discurs.

10.- Producció del llenguatge: de la idea a la parla

Representacions mentals vinculades a la producció del llenguatge. Fases en la producció del llenguatge. Models de producció.

El temes de pensament (de l'1 al 5) i els de llenguatge (del 6 al 10) es desenvoluparan de manera simultània, dedicant cada setmana dues hores a pensament i dues hores a llenguatge.

ESTIMACIÓ HORES DEDICACIÓ NO PRESENCIAL

La dedicació setmanal a l'estudi serà aproximadament de 4 hores.

PRÀCTIQUES

Els objectius de les pràctiques de pensament són:

- aprenentatge de destreses i estratègies en la resolució de problemes (pensament pràctic)

El procés de resolució de problemes es basarà en el model de les cinc fases del pensament de De Bono (1997). Els continguts comprenen el coneixement d'estratègies de pensament, de recerca de la informació, de generació de possibilitats i d'execució de solucions (enllaçant amb el tema 5 de teoria). La metodologia de treball serà el plantejament d'un problema o propòsit inicial a l'inici de curs, que s'anirà desenvolupant en grups reduïts. L'estimació d'hores de dedicació fora de l'aula en la part de Pensament és de 5 hores en tot el semestre.

L'objectiu de les pràctiques de llenguatge és completar els continguts teòrics mostrant, mitjançant experiments a realitzar per l'alumne/a, els fenòmens descrits a la classe de teoria. Al mateix temps, les pràctiques de llenguatge permeten aprofundir en la vessant empírica de la psicologia del llenguatge (tècniques experimentals i altres metodologies). L'estimació d'hores de dedicació fora de l'aula en la part de Llenguatge és de 5 hores en tot el semestre.

Les pràctiques s'avaluen a l'examen.

DOCÈNCIA TUTORIZADA

Es publicarà al campus virtual el material per dur a terme la docència tutoritzada complementària a la teoria. Els i les alumnes podran realitzar les activitats autònomament i presentar els resultats individualment al seu/seua professor/a tutor/a. El seguiment de la docència tutoritzada també podrà fer-se mitjançant correu electrònic.

L'objectiu de la Docència Tutoritzada de Pensament i Llenguatge és que l'alumne completi els continguts teòrics de l'assignatura fent uns exercicis i activitats relacionats amb cada tema.

AVALUACIÓ

La nota final de l'assignatura s'obtindrà mitjançant un examen de 50 preguntes tancades d'elecció múltiple. Les preguntes es repartiran de la següent manera: 25 preguntes de pensament i 25 preguntes de llenguatge. L'examen inclourà tant els continguts de la teoria com els de les pràctiques.

Es considerarà la participació en la docència tutoritzada i en les pràctiques. Les i els alumnes que hagin realitzat els treballs de la docència tutoritzada regularment al llarg del curs i que hagin participat activament a les pràctiques podran obtenir un increment en la nota final.

ASSIGNATURES DE LLIURE ELECCIÓ RECOMANADES

Logopèdia

Lingüística General i Aplicada

Psicologia del Llenguatge i del Pensament (a cursar posteriorment)

Adquisició i desenvolupament del llenguatge

Filosofia

Filosofia de la Ment

MANUALS DE L'ASSIGNATURA

Per Psicologia del Pensament:

Fernández, J., Pintanel, M., Chamarro, A. (2005) *Manual de Psicología del pensamiento*. Bellaterra, Barcelona: Servei de Publicacions, Universitat Autònoma de Barcelona.

Per Psicologia del Llenguatge:

Soler, O. (coord.) (2006). *Psicología del Llenguatge*. Barcelona: EdiUOC.

BIBLIOGRAFIA COMENTADA

Belinchón, M., Igoa, J.M. y Rivière, A. (1996). *Psicología del lenguaje: Investigación y Teoría*. Madrid: Trotta.

És un bon manual per a la part de llenguatge, hi és tot i àmpliament desenvolupat, però no és fàcil de llegir.

Berko, J. y Bernstein, N. (1999). *Psicolingüística*. Madrid: McGraw-Hill.

Aquest manual és molt entenedor, tot i que algunes traduccions de termes són incorrectes. S'hi troba tot el contingut del temari de llenguatge.

Best, J.B. (2001). *Psicología cognitiva*. Madrid: Paraninfo.

Llibre de consulta que comprèn la major part de temes de l'assignatura. Molt recomanable per estudiar el tema 5 (resolució de problemes). La cinquena part (El Lenguaje) és molt recomanable per la part de llenguatge, especialment el capítol 8 pel que fa a percepció de la parla.

Bruning, R.H., Schraw, G.J., Norby, M.N. y Ronning, R.R. (2005). *Psicología cognitiva y de la instrucción*. Madrid: Prentice Hall.

Recent llibre de psicologia cognitiva aplicada a la instrucció. Inclou un capítol (el 8) dedicat la solució de problemes i al pensament crític, especialment interessant.

Carreiras, M. (1997). *Descubriendo y procesando el lenguaje*. Madrid: Trotta.

Aquest llibre és un assaig ben estructurat sobre la psicologia del llenguatge. Recomanable com a lectura. El primer capítol està estretament relacionat amb el primer tema de llenguatge.

Carretero, M. y Asensio, M. (coords.) (2004). *Psicología del pensamiento*. Madrid: Alianza Editorial.

Destacable per als temes de raonament sil.lògic (cap. 3), raonament probabilístic (cap. 4) i solució de problemes (caps. 6 i 7). També inclou alguns capítols interessants per entendre les aplicacions.

Carroll, D. W. (2006) *Psicología del lenguaje*. Madrid: Thomson-Paraninfo (Trad. de l'original: Psychology of Language).

Traduït i publicat recentment a l'estat espanyol, aquest llibre recull els principals temes que es treballen a psicologia del llenguatge. Inclou un apartat on relaciona la psicologia del llenguatge amb la cognició i els mecanismes psicològics bàsics explicats en altres assignatures.

DeBono, E. (1997). *Aprende a pensar por ti mismo*. Barcelona: Paidós. Manual de pràctiques. Llibre útil i de lectura fàcil.

Espino Morales, O.G. (2004). *Pensamiento y razonamiento*. Madrid: Pirámide. Un manual amb un temari molt semblant al de la nostra assignatura.

Gabucio, F. (coord.) (2005). *Psicología del pensamiento*. Barcelona: Ediuoc.

Un senzill i didàctic llibre de text de l'assignatura. Molt ben dissenyat, és molt útil com a llibre d'estudi, encara que no s'ajusta del tot al nostre temari.

Garnham, A. i Oakhill, J. (1996). *Manual de Psicología del Pensamiento*. Barcelona: Paidós.

Manual de consulta bàsic per la majoria de temes de Pensament. Recomanat, sobretot, per els temes de Raonament.

Harley, T.A. (1995). *The psychology of language*. Hove: Taylor and Francis.

Si estigués traduït seria el llibre de referència de la part de llenguatge. Si llegiu anglès, val la pena.

Hillix, W.A. i Rumbaugh, D. (2003) *Animal bodies, human minds. Ape, dolphin, and Parrot language skills*. Dordrecht: Kluwer.

Centrat en un dels temes més apassionants de la psicologia del llenguatge: la capacitat de llenguatge d'altres espècies. Recomanat per el primer tema en psicologia del llenguatge i per tots aquells interessants en la polèmica sobre la continuïtat/discontinuitat evolutiva.

- Mayer, R.E. (1986). *Pensamiento, resolución de problemas y cognición*. Barcelona: Paidós.
Llibre de referència per l'apartat de Resolució de Problemes.
- Pinker, S. (1995). *El instinto del lenguaje. Cómo crea el lenguaje la mente*. Madrid: Alianza (Psicología Minor)
De lectura entretinguda, és més aviat un assaig sobre diversos aspectes del llenguatge des d'un punt de vista teòric molt determinat. Interessant, s'ha convertit en un clàssic.
- Pozo, J.I. (1989). *Teorías cognitivas del Aprendizaje*. Madrid: Morata.
Llibre teòric enfocat a l'estudi de l'aprenentatge de conceptes.
- Puente, A. (2003). *Cognición y aprendizaje: fundamentos psicológicos*. Madrid: Pirámide.
Es tracta d'un clàssic manual de processos psicològics bàsics re-editat. Tracta tant els temes de pensament com de llenguatge, si bé amb més detall en els de pensament. Destacables els capítols: 14 (representació del coneixement); 15, (solució de problemes) i 16, (raonament, judici i presa de decisions).
- Saiz, C. (2002). *Pensamiento crítico: Conceptos básicos y actividades prácticas*. Madrid: Pirámide.
Un excel·lent llibre de text. Molt ben explicat, encara que el nivell és superior al nostre.
- Torres, T. y Gascó, M. (2003). *Recupera tu creatividad*. Oviedo: Septem Ediciones.
Aquest llibre conté el Qüestionari del Nivell de Creativitat.
- Tubau, E. (Coord.) (2005). *Intuïció, raonament i control de l'acció*. Barcelona: Publicacions i edicions. Universitat de Barcelona.
Llibre de lectures par aprofundir en temes de pensament relacionats amb el raonament i la intuïció.
- Vega, M. (1984). *Introducción a la Psicología cognitiva*. Madrid: Alianza.
Manual de consulta que abarca la major part de temes de l'assignatura. Té un inconvenient, i és que està publicat l'any 1984 i no està actualitzat.
- Vega, M. de y Cuetos, F. (coord.) (1999). *Psicolingüística del Español*. Madrid: Trotta.
És un bon llibre de consulta per als temes de llenguatge, però en general el seu nivell és superior a l'assolit en aquesta assignatura.